

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

Філологічний факультет

Кафедра української літератури

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Декан

філологічного факультету

проф. Бунчук Б.І.

«12» серпня 2024 року

РОБОЧА ПРОГРАМА
навчальної дисципліни

ЛІТЕРАТУРА НАЦІОНАЛЬНИХ СПІЛЬНОТ В УКРАЇНІ

вибіркова

Освітньо-професійна
програма

«Філологія (українська мова та література)»

Спеціальність

035 Філологія

Галузь знань

03 Гуманітарні науки

Рівень вищої освіти

другий магістерський

Факультет

філологічний

Мова навчання

українська

Чернівці – 2024

Робоча програма навчальної дисципліни «Література національних спільнот в Україні» складена відповідно до освітньо-професійної програми «Українська мова та література» другого рівня вищої освіти за спеціальністю 035 Філологія галузі знань 03 Гуманітарні науки, що затверджена Вченою радою Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича (Протокол № 5 від «27» квітня 2022 р.).

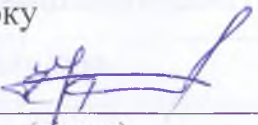
Розробник: Мельничук Богдан Іванович – доктор філологічних наук, професор кафедри української літератури.

Викладач: Мельничук Богдан Іванович – доктор філологічних наук, професор кафедри української літератури.

Погоджено з гарантом ОП і затверджено на засіданні кафедри української літератури.

Протокол № 1 від «9» серпня 2024 року

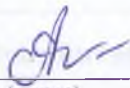
Завідувач кафедри

(підпис)

(Мальцев В. С.)
(прізвище та ініціали)

Схвалено методичною радою філологічного факультету.
Протокол № 1 від «12» серпня 2024 року.

Голова методичної ради факультету

(підпис)

(Антофійчук А.М)
(прізвище та ініціали)

Пояснювальна записка

Мета навчальної дисципліни: завершити літературознавчу підготовку студентів-філологів випускних курсів денного та заочного навчання шляхом розгляду словесної творчості національних спільнот, які населяють територію України (кримськотатарської, польської, румунської та молдовської (молдавської), угорської, єврейської, німецької, грецької, література ромів, грузинської, гагаузької); з'ясувати взаємини цієї творчості з літературою титульної нації, її (словесної творчості) минулим, сучасним станом і перспективами розвитку.

Дисципліна допомагає розширити знання студентів про міжетнічні історичні зв'язки на території України, які безпосередньо вплинули на розвиток культури, зокрема літератури, сприяє удосконаленню навичок аналізувати твори, а також впливає на формування національної толерантності студентів.

Завдання вивчення навчальної дисципліни.

✓ Пререквізити:

1. ОК6 Теорія літератури.
2. ОК 7 Проблеми новітньої української літератури.

Результати навчання: у результаті вивчення курсу студент повинен оволодіти такими **компетентностями:**

Загальні:

ЗК-2 Здатність бути критичним і самокритичним.

ЗК-10 Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань / видів економічної діяльності).

Фахові:

ФК-5 Усвідомлення методологічного, організаційного та правового підґрунтя, необхідного для досліджень та/або інноваційних розробок у галузі філології, презентації їх результатів професійній спільноті та захисту інтелектуальної власності на результати досліджень та інновацій.

ФК-7 Здатність вільно користуватися спеціальною термінологією в обраній галузі філологічних досліджень.

Програмними результатами навчання є:

ПР-2 Упевнено володіти державною та іноземною мовами для реалізації письмової та усної комунікації, зокрема в ситуаціях професійного й наукового спілкування; презентувати результати досліджень державною та іноземною мовами.

ПР-4 Оцінювати й критично аналізувати соціально, особистісно та професійно значущі проблеми і пропонувати шляхи їх вирішення у складних і непередбачуваних умовах, що потребує застосування нових підходів та прогнозування.

ПР-5 Знаходити оптимальні шляхи ефективної взаємодії у професійному колективі та з представниками інших професійних груп різного рівня.

ПР-10 Збирати й систематизувати мовні, літературні, фольклорні факти, інтерпретувати й перекладати тексти різних стилів і жанрів (залежно від обраної спеціалізації).

ПР-15 Обирати оптимальні дослідницькі підходи й методи для аналізу конкретного лінгвістичного чи літературного матеріалу.

Також студент повинен **знати**:

- художні тексти із запропонованого переліку творів;
- основні факти з історії населення національних спільнот на теренах України;
- особливості культури, історії, етнографії народів, література яких представлена в курсі;
- історію взаємин національних спільнот з титульною нацією;
- особливості мовленнєвої ситуації в здійсненні процесу міжкультурного спілкування;
- розуміти шляхи розвитку системи освіти України в умовах реформаційних змін та світових освітніх тенденцій;
- сучасну термінологію, наукові поняття, концепції, теорії, методи дослідження педагогічних та філологічних наук. Розуміти загальні тенденції, закономірності розвитку педагогічної та філологічної наук, їх значення у формуванні наукової картини світу сучасного школяра, студента;
- сучасні літературні течії.

вміти:

- аналізувати твори письменників національних літератур, визначати їх тематику і проблематику;
- декламувати напам'ять найхарактерніші зразки поетичної творчості провідних майстрів національних літератур в українських перекладах;
- пов'язувати твори письменників національних літератур із творчістю українських авторів;
- бути критичним і самокритичним;
- цінувати мультикультурність і різноманіття світу, вибудовуючи свою професійну діяльність на засадах толерантності й співробітництва;
- системно аналізувати головні тенденції історичного розвитку українського народу, цінувати його культурно-історичні та морально-етичні надбання та сприяти розв'язанню актуальних загальнодержавних і суспільних завдань;
- дотримуватися правил академічної доброчесності;
- здійснювати науковий аналіз мовного, мовленнєвого й літературного матеріалу, обираючи для цього оптимальні дослідницькі підходи й методи; інтерпретувати його з урахуванням доцільних методологічних принципів, формулювати узагальнення на основі самостійно опрацьованих даних;
- характеризувати теоретичні засади (концепції, категорії, принципи, основні поняття тощо) та прикладні аспекти обраної філологічної спеціалізації;
- доступно й аргументовано пояснювати сутність конкретних філологічних питань, власну точку зору на них та її обґрунтування як фахівцем, так і широкому загалові, зокрема особам, які навчаються.

Опис змісту робочої програми навчальної дисципліни
Загальна інформація

Форма навчання	Рік підготовки	Семестр	Кількість		Кількість годин						Вид підсумкового контролю
			кредитів	годин	лекції	практичні	семінарські	лабораторні	самостійна робота	індивідуальні завдання	
Денна	2	3	4	120	10	8			92	10	залік
Заочна	2	3	4	120	4	4			112		залік

Структура змісту навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин												
	денна форма							Заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі					
		л	п	лаб.	інд.	с.р.		л	п	лаб.	інд.	с.р.	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	
Теми лекційних занять	Змістовий модуль 1. Літератури кримськотатарського і слов'янських народів												
Тема 1. Вступ до курсу «Література національних спільнот в Україні»	14	2				12	11	1					10
Тема 2. Кримськотатарська література.	14				4	10	11	1					10
Тема 3. Польська література України.	14	2	2			10	10		2				8
Разом за ЗМ1	42	4	2		4	32	32	2	2				28
Теми лекційних занять	Змістовий модуль 2. Літератури інших національних спільнот України												
Тема 1. Румунська і молдавська (молдовська) література України.	10		2			8	11	1					10
Тема 2. Угорська	10				2	8	8						8

література України.												
Тема 3. Єврейська література України.	10	2				8	11		1			10
Тема 4. Німецькомовна література України.	12	2			2	8	11	1				10
Тема 5. Грецька література України.	8		2			6	12					12
Тема 6. Література ромів України.	10		2			8	11		1			10
Тема 7. Грузинська література України.	10	2				8	12					12
Тема 8. Гагаузька література України.	8				2	6	12					12
Разом за ЗМ 2	78	6	6		6	60	88	2	2			84
Усього годин	120	10	8		10	92	120	4	4			112

Тематика лекційних занять

Модуль 1.

Тема 1.: Вступ до курсу «Література національних спільнот в Україні».

План

1. Предмет, завдання і значення курсу.
2. Національний склад населення України.
3. Поняття «національна спільнота».
4. Концепція міжнаціональних взаємин в Україні.
5. Нормативні акти з питань міжнаціональних відносин.
6. Національні спільноти в громадсько-культурному житті України (сучасний етап).
7. Загальна характеристика літератур національних спільнот.

Тема 2.: Кримськотатарська література.

План

1. Загальна характеристика кримськотатарської літератури, її зв'язки з українською.
2. Внесок А. Кримського у вивчення кримськотатарської літератури.
3. Сучасна кримськотатарська поезія.
4. Сучасна кримськотатарська проза.
5. Творчість Ервіна Умерова.

Тема 3.: Польська література України.

1. Поляки в Україні.
2. Українсько-польські літературні взаємини.
3. Життя і творчість Бруно Шульца.

Модуль 2

Тема 1.: Румунська і молдавська (молдовська) література України.

План

1. Характеристика румунської та молдавської літератури у взаєминах з українською.
2. Творчість Георге Асакі.
3. Родина Хиждеїв та її зв'язки з Україною.
4. Творчість Васіле Александрі.
5. Життєво-творчий шлях Міхая Емінеску. Поезія. Поема «Лучафер». Повість «Зневірений дух».
6. Румуномовні письменники Буковини Васіле Левицький, Мірча Лютик та ін., їх вклад в українсько-румунські (молдавські) літературні взаємини.

Тема 2.: Угорська література України.

План

1. Угорці в Україні.
2. Угорськомовна література, її зв'язки з літературою українською.
3. Життєво-творчий шлях Ласла Балли.
4. Характеристика поезій Кароя Балли.

Тема 3.: Єврейська література України.

План

1. Євреї в Україні.
2. Загальна характеристика єврейської літератури.
3. Життєво-творчий шлях Шолом-Алейхема.
4. Творчість Елієзера Штейнбарга і Йосифа Бурга.
5. Єврейські мотиви в українській літературі.

Тема 4.: Німецькомовна література України.

План

1. Німці в Україні.
2. Загальна характеристика німецькомовної літератури, її зв'язки з літературою українською.
3. Життєво-творчий шлях К. Е. Францоza, його роман «За правду».
4. Німецькомовна поезія Буковини ХХ ст.
5. Творчість Рози Ауслендер.
6. Видатний лірик-авангардист ХХ ст. Пауль Целан.

Тема 5.: Грецька література України.

План

1. Греки в Україні.
2. Загальна характеристика грецької літератури.
3. Життя і творчість Георгія Костоправа.
4. Поезія Леонтія Кир'якова, Василя Бахтарова, Валерія Кіора.
5. Українсько-грецькі літературні зв'язки.

Тема 6.: Література ромів України.

План

1. Роми в Україні.
2. Загальна характеристика літератури ромів.
3. Поезія Міхи Козимиренка та Лекси Мануша.
4. Ромські мотиви в українській літературі.

Тема 7.: Грузинська література України.

План

1. Грузини в Україні.
2. Українсько-грузинські літературні зв'язки.
3. Життя і творчість «українського грузина» Рауля Чілачави.
4. Грузинські мотиви в українській літературі.

Тема 8.: Гагаузька література України.

План

1. Гагаузи в Україні.
2. Загальна характеристика гагаузької літератури.
3. Поезія Віталія Бошкова, Тудорки Арнаут.
4. Українсько-гагаузькі літературні взаємини.

Тематика практичних занять

№	Назва теми (завдання)	Кількість годин
1	Польська література України.	2
2	Румунська і молдавська (молдовська) література України.	2
3	Грецька література України.	2
4	Література ромів України.	2

Самостійна робота студента

№	Завдання для самостійної роботи	Кількість годин
1	Вступ до курсу «Література національних спільнот в Україні»	12
2	Кримськотатарська література.	10
3	Польська література України.	10
4	Румунська і молдавська (молдовська) література України.	8

5	Угорська література України.	8
6	Єврейська література України.	8
7	Німецькомовна література України.	8
8	Грецька література України.	6
9	Література ромів України.	8
10	Грузинська література України.	8
11	Гагаузька література України.	6

Індивідуальні завдання та ІНДЗ

№	Назва теми/ кількість балів/форма контролю	Кількість годин
1	Кримськотатарська література / 5 балів / письмове завдання	4
2	Угорська література України / 3 бали / тестування	2
3	Німецькомовна література України / 5 балів / усне опитування	2
4	Гагаузька література України / 2 бали / тестування	2

** Індивідуальні завдання плануються, якщо передбачені навчальним планом, або за рішенням викладача*

** ІНДЗ – для змістового модуля, або в цілому для навчальної дисципліни визначається викладачем, з урахуванням специфіки дисципліни.*

Контроль та оцінювання навчальних досягнень студентів у процесі вивчення навчальної дисципліни:

- усне опитування (індивідуальне, фронтальне, комбіноване);
- письмове опитування (контрольна робота, реферат);
- тестування.

Перелік питань для самоконтролю

1. Нормативні документи з питань наднаціональних взаємин в Україні.
2. Українсько-кримськотатарські літературні зв'язки.
3. Поляки в Україні. Українсько-польські літературні зв'язки.
4. Життєво-творчий шлях Бруно Шульца.
5. Життєво-творчий шлях Георгіє Асакі. Асакі й Україна.
6. Життя і творчість Міхая Емінеску. Емінеску й Україна.
7. Румунськомовна поезія Буковини (Мірча Лютик, Василь Левицький, Григоре Бостан).
8. Українсько-угорські літературні зв'язки.
9. Творчість Елієзара Штейнбарга, Йосифа Бурга, Шолом-Алейхема.
10. Буковина у творчості німецькомовних поетів.
11. Німецькомовна поезія Буковини.
12. Українсько-грецькі літературні зв'язки.

- 13.Ромські мотиви в українській літературі.
- 14.Українсько-грузинські літературні зв'язки.
- 15.Українсько-гагаузькі літературні взаємини.

Перелік питань для підсумкового контролю

1. Загальна характеристика кримськотатарської літератури в Україні.
2. Сторінки української історії, образ Богдана Хмельницького в поемі «Тугайбей» Джанмухамеда.
3. Життєв-творчий шлях Ісмаїла Гаспринського.
4. Сучасна кримськотатарська поезія (Юнус Теміркая, Сеїтумер Емін, Айше Кокій, Юнус Кандим).
5. Проза Ервіна Умерова.
6. Збірка новел Бруно Шульца «Динамонові крамниці», «Санаторій під клеписидрою».
7. Загальна характеристика польської літератури.
8. Родина Хиждеїв та її роль у розвитку романо-слов'янських культурних зв'язків.
9. Творчість Олександра і Болеслава Хиждеу.
- 10.Життя, наукова діяльність і художня творчість Богдана Петричейку Хашдеу.
- 11.Творчість Васіле Александрі.
- 12.Проза Міхая Емінеску. Роман «Зневірений дух».
- 13.Румунськомовна поезія Буковини (Мірча Лютик, Василь Левицький, Григоре Бостан).
- 14.Угорськомовна література України.
15. Життєво-творчий шлях Ласло Балли.
- 16.Характеристика поезії Кароя Балли.
- 17.Роман Шолом-Алейхема «Мандрівні зірки».
- 18.Повість Шолом-Алейхема «Тев'є-молочар».
- 19.Романа Абрама Кагана «Шолом-Алейхем».
- 20.Вірші і байки Елієзера Штейнбарга.
- 21.Новели Йосифа Бурга.
- 22.Творчість Елієзара Штейнбарга і Йосифа Бурга.
- 23.Українсько-єврейські літературні зв'язки. Єврейські мотиви в українській літературі.
- 24.Загальна характеристика німецькомовної літератури.
- 25.Життєво-творчий шлях Карла Еміля Францоа. Ідейно-художній аналіз роману «За правду».
- 26.Творчість Рози Ауслендер.
- 27.Видатний лірик-авангардист ХХ ст. Пауль Целан.
- 28.Автобіографічна трилогія Манеса Шпербера.
- 29.Життя і творчість Георгія Костоправа.
- 30.Поезія Леонтія Кир'якова, Василя Бахтарова, Валерія Кіора.
- 31.Загальна характеристика ромської літератури.
- 32.Поетична творчість Міхи Козимиренка і Лекси Мануша.

33. Життя і творчість «українського грузина» Рауля Чілачави.

34. Загальна характеристика гагаузької літератури.

35. Поезія Віталія Башкова, Тудорки Арнаут.

✓ **Критерії оцінювання навчальних досягнень студентів за результатами поточного контролю.**

Критерії оцінювання усних та письмових відповідей студентів

5 балів – відповідь бездоганна за змістом, студент вільно володіє матеріалом, чітко і повно відповідає на запитання викладача, наводить приклади;

4 бали – відповідь розкрита, студент вільно володіє матеріалом, але містить деякі неточності та помилки;

3 бали – відповідь повна, студент допускає помилки в основних питаннях;

2 бал – студент у загальній формі орієнтується в матеріалі, відповідь неповна, поверхова;

1 бал – студент погано орієнтується в матеріалі, відповідь коротка й неповна.

Відповідно до «Порядку визнання у Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича результатів навчання, здобутих шляхом неформальної та/або інформальної освіти» (протокол №16 від 25 листопада 2024 року) (<https://www.chnu.edu.ua/universytet/normatyvni-dokumenty/poriadok-vyznannia-u-chernivetskomu-natsionalnomu-universyteti-imeni-yuriia-fedkovycha-rezultativ-navchannia-zdobutykh-shliakhom-neformalnoi-taabo-informalnoi-osvity/>) у процесі вивчення дисципліни здобувачу освіти може бути зараховано до 25% балів, отриманих за результатами неформальної та/ або інформальної освіти з проблем, що відповідають тематиці курсу.

✓ **Критерії оцінювання результатів навчання (з навчальної дисципліни) на підсумковому контролі**

Оцінка А (90 – 100 балів) або „зараховано” виставляють за відповідь, яка містить вичерпне за сумою поданих знань розкриття усіх запитань, розгорнуту аргументацію кожного з положень, побудована логічно й послідовно, розкриває питання від його нижчих до вищих рівнів, а також містить приклади з художніх текстів, які дозволяють судити про повноту уявлень студента з поставленого питання. Відповідь повинна бути викладена гарною, багатомовною, відзначатися точним вживанням термінів, містити посилання на засвоєну навчальну літературу.

Оцінка В (80 – 89 балів) або „ зараховано ” виставляють за відповідь, яка містить повне, але не вичерпне за сумою виявлених знань висвітлення усіх запитань, що містяться в білеті, скорочену аргументацію головних положень, допущено порушення логіки й послідовності викладу матеріалу, а розуміння теоретичних питань не підкріплює ілюстраціями з художніх текстів. У відповіді допускаються стилістичні помилки, неточне вживання термінів, довільне витлумачення фактів.

Оцінка С (70 – 79 балів) або „зараховано” виставляють за відповідь, яка містить недостатньо вичерпне за сумою виявлених знань висвітлення запитань, що містяться в білеті, відсутня аргументація головних положень, допущено

порушення логіки й послідовності викладу матеріалу, а наведені приклади з текстів не відповідають теоретичним моментам даного курсу. У відповіді допускаються стилістичні помилки, неточне вживання термінів, довільне витлумачення фактів. Крім того, таким балом може бути оцінений студент, який протягом семестру не виявляв відповідних знань з даного курсу, але на заліку успішно відповів на поставлені теоретичні та практичні завдання.

Оцінка D (60 – 69 балів) або „зараховано” виставляють за відповідь, яка містить неповне за сумою виявлених знань висвітлення усіх запитань, поверхово аргументує положення відповіді, у викладі допускає композиційні диспропорції, порушення логіки й послідовності викладу матеріалу, не ілюструє теоретичні положення прикладами з художніх текстів. Мова відповіді рясніє помилками, наявне неправильне слово- й терміновживання.

Оцінка E (50 – 59 балів) або „задовільно” виставляють за відповідь, яка містить неповне за сумою виявлених знань висвітлення усіх запитань або за незнання окремого питання із загальної кількості поставлених. У викладі студента допущені композиційні диспропорції, порушення логіки й послідовності викладу матеріалу. Студент не може відтворити основні теоретичні положення, але наводить окремі приклади з художніх текстів. Мова відповіді рясніє помилками, наявне неправильне слово- й терміновживання, немає розуміння окремих літературознавчих термінів.

Оцінка FX (35 – 49 балів) або „незараховано” виставляють у разі, коли студентом на протязі навчального семестру набрано недостатню кількість балів за змістові модулі, він не може бути допущеним до складання заліку. У випадку, якщо студент допущений, але його відповідь на заліку містить неправильне висвітлення заданих питань, помилкову аргументацію, допускаються помилкові умовиводи, неправильне посилення на факти та їхнє витлумачення, мова близька до суржику, він також може бути оцінений незадовільно.

Оцінка F (1 – 34 бали) або „незараховано” виставляють у разі, коли студентом протягом навчального семестру набрано недостатню кількість балів за змістові модулі, він не може бути допущеним до складання заліку. У випадку, якщо студент допущений, але відповісти на поставлені запитання на заліку він не може або відповідає неправильно, а також не може дати відповідь на жодне із поставлених додаткових запитань, така відповідь оцінюється незадовільно.

Підсумкова оцінка, як показник результатів вивчення навчальної дисципліни, складається із сумарної кількості балів за поточне оцінювання – **60 балів** та підсумкового модуль – контролю (екзамен) – **40 балів**, за **100-бальною університетською шкалою**.

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

100-бальна шкала	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ЄКТС	
		Оцінка	Пояснення за розширеною шкалою
90-100	Зараховано	A	відмінно
80-89		B	дуже добре
70-79		C	добре
60-69		D	задовільно

50-59		Е	достатньо
35-49	Незараховано	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
1-34		F	незадовільно з обов'язковим самостійним повторним опрацюванням освітнього компонента до перескладання

Методи та освітні технології навчання:

- лекція, розповідь-пояснення;
- бесіда, дискусія;
- частково-пошуковий метод;
- метод проєктів;
- публічний виступ;
- творчі роботи.

Політика академічної доброчесності

Освітня діяльність (викладача і студента) під час вивчення навчальної дисципліни ґрунтується на принципах співробітництва та академічної доброчесності. Очікується, що роботи студентів будуть оригінальним дослідженням чи міркуванням й об'єктивно оцінені викладачем.

Дотримання політики щодо академічної доброчесності учасниками освітнього процесу при вивченні навчальної дисципліни регламентовано такими документами:

- «Етичний кодекс Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича» <https://www.chnu.edu.ua/media/jxpbs0zb/etychnyi-kodeks-chernivetskoho-natsionalnoho-universytetu.pdf>
- «Положенням про виявлення та запобігання академічного плагіату у Чернівецькому національному університету імені Юрія Федьковича» https://www.chnu.edu.ua/media/f5eleobm/polozhennya-pro-zapobihannia-plahiatu_2024.pdf

Рекомендована література

Основна

1. Ковалець Л. З українсько-румунських літературних теренів: статті, рецензії, інтерв'ю, архівні документи. Чернівці: Букрек, 2014. 160 с.
2. Мельничук Б. Народжений у Йорданештах. *Серце логосу. Inima Logosului*. Чернівці: Букрек, 2019. С. 4-12.
3. Рихло П. «Чорно, як рана пам'яті...»: Чернівці й Буковина в житті та творчості Пауля Целана. *Буковинський журнал*. 2020. Ч. 4 (118). С.177-197.
4. Слапчук Д. Література – модель духовного життя народу. Розмова з Раулем Чілачаваю. *Українська літературна газета*. 2021. 9 квітня. С. 8-9; 20.
5. Зозуля, О. І. Правовий статус національних меншин (спільнот) України: сучасний стан і перспективи розвитку у контексті європейської інтеграції. *Форум Права*, 2024. №79(2), С. 34–55.

Додаткова

1. Рихло П. Світлопримус Пауля Целана: Туга за темрявою. *Пауль Целан. Світлопримус: поезії / Упор., перекл. з нім., післямова та глосарій Петра Рихла.* Чернівці: Книги-XXI, 2018. С. 199-211.
2. Lucja Uszakowa [Луція Ушакова]. *Z Polska w sercu [З Польщею в серці] :* Передмова і вірші. Чернівці, 2015. 30 с.
3. Чуття єдиної родини – України : з поезій сучасних поетів націй України. *Дніпро : Літературно-художній та суспільно-політичний журнал.* 2016. № 6/7. С. 58-59.
4. Чуття єдиної родини – України : [з поезій сучасних поетів націй України]. *Дніпро : Літературно-художній та суспільно-політичний журнал.* 2016. № 10/12. С. 12-13.
5. Григор'єва М. Художньо-публіцистичний альманах «Єгупець»: сторінками часопису високої культури. *Всесвіт : Незалежний літературно-мистецький та громадсько-політичний місячник.* 2017. № 5/6. С. 253-256.
6. Логвиненко Б., Тітарова Д. Ким ми є? Національні спільноти та корінні народи України. *Ukraïner*, 2021. 672 с.

Посилання на інформаційні ресурси:

1. Diasporiana. Електронна бібліотека. URL: <https://diasporiana.org.ua/>
2. <https://elib.nlu.org.ua/collection.html?id=275>
3. Читиво. Електронна бібліотека. URL: <https://chtyvo.org.ua/>
4. Закон України Про національні меншини (спільноти) України <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2827-20#Text>